

M. M. RƏSULOĞ, f. r. e. n.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Akademiyası

AZƏRBAYCAN ORDUSUNDA İNSAN RESURSLARININ İDARƏ EDİLMƏSİNİN HÜQUQİ ƏSASLARI

Məqalədə Azərbaycan Ordusunda insan resurslarının idarə edilməsinin hüquqi təminatının məzmununa, qarşısında duran məsələlərə, mövcud hüquqi bazanın təhlilinə və onun təkmilləşdirilməsinə toxunulmuşdur.

Hər bir təşkilat, müəssisə hüquqi normalar və prinsiplər əsasında fəaliyyət göstərir. Bu hüquqi normalar təşkilatın müəyyən sahələr üzrə (idarəetmə, təchizat, təminat və s.) fəaliyyətlərini tənzimləyən hüquqi aktlarla rəsmiləşdirilir.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində kadrların idarə edilməsi üzrə fəaliyyətləri tənzimləyən, "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində kadr siyasəti üzrə fəaliyyətləri tənzimləyən, təminat mexanizmi Silahlı Qüvvələrdə kadr siyasətinin həyata keçirilməsi vasitələrindən biri kimi göstərilmişdir [1]. Azərbaycan Ordusunda insan resurslarının idarə edilməsi sisteminin fəaliyyətini tənzimləyən rəhbərliyi sənədlərin təkmilləşdirilməsi istiqamətində son illər ərzində həyata keçirilən islahatlar planlı və düşünülmüş fəaliyyətin nəticəsi olub, normativ hüquqi təminat mexanizmləri vasitəsi ilə həyata keçirilir.

Azərbaycan Ordusunda kadrların idarə edilməsi sisteminin hüquqi bazası dedikdə, normativ, təşkilati - təminat, təşkilati-metodiki, təşkilati-sərəncamverici, texniki, sosial-iqtisadi və s. xarakterli hüquqi aktlar, həmçinin, Müdafiə naziri və digər səlahiyyətli şəxslər tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş normativ sorgu materialları və digər sənədlər başa düşülür.

Azərbaycan Ordusunun hüquqi təminatı uyğun idarəetmə subyektləri tərəfindən həyata keçirilir.

Azərbaycan Ordusunun insan resurslarının idarə edilməsi üzrə normativ-metodiki sənədlərlə təminatna Müdafiə Nazirliyinin müvafiq idarəetmə orqanları və onların aidiyyəti bölmələri cavabdehlik daşıyır.

Azərbaycan Ordusunun hüquqi təminatı onun səmərəli fəaliyyətinə nail olunması, tərəflərin qanunvericiliklə təmin olunan vəzifələrinin yerinə yetirilməsi və hüquqlarının təmin edilməsi məqsədi ilə idarəetmə subyektlərinin idarəetmə obyektlərinə hüquqi təsir vasitələrinin işlənməsi və tətbiq edilməsini nəzərdə tutur.

Azərbaycan Ordusunda insan resurslarının idarə edilməsi sisteminin hüquqi təminatının məqsədi insan resurslarının idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətlerini müəyyənləşdirən nəzəri və metodoloji əsasların işlənməsi, mövcud normativ və qeyri-normativ hüquqi aktların yenilənməsi, o cümlədən təlimatların, metodiki vəsaitlərin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflər verməkdir.

Azərbaycan Ordusunda insan resurslarının idarə edilməsi sisteminin hüquqi təminatının məqsədlərinin həyata keçirilməsi üçün: - əsas doktrinal və hüquqi sənədlərin təhlili, onların bu sistemdə rolu və yerinin müəyyən edilməsi; - hərbi xidmət prinsiplərinin təsnifatlandırılması və ayrırı-ayrı subyektlər üzrə onların reallaşması zamanı ümumi və xüsusi olanları üzrə çıxarılması; - hərbi xidmətin hüquqi nizamlanması sisteminin təhlili; - hərbi xidmətdə kadr proseslərinin hüquqi nizamlanması mexanizmlərinin və Silahlı Qüvvələrdə hüquqi normaların reallaşması praktikasının tədqiqi; - Silahlı Qüvvələrdə kadr işinin əsas istiqamətlərinin müəyyən edilməsi, mövcud idarəetmə modellərinin təhlili; - Silahlı Qüvvələrdə kadr potensialının (ehtiyatının) formalaşdırılması problemləri və perspektivinin aşkar edilməsi; kadrların karyera inkişafına təsir edən subyektiv

amillərin aradan qaldırılmasının normativ hüquqi mexanizmlərinin yaradılması; - Silahlı Qüvvələrdə insan resurslarının idarə edilməsi üzrə mövcud qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflərin hazırlanması məqsədyönlü olardı.

Azərbaycan Ordusunda insan resurslarının idarə edilməsi sisteminin hüquqi təminatının qarşısında duran əsas məsələlər aşağıdakılardır: - komandirlər (rəislər, rəhbərlər) və hərbi qulluqçular (işçilər) arasında yaranan xidməti münasibətlərin (əmək münasibətlərinin) hüquqi tənzimlənməsi; - hərbi qulluqçuların (dövlət qulluqçuları və mülki işçilərin) xidməti münasibətlərdən (əmək münasibətlərindən) irəli gələn qanuni maraqlarının və hüquqlarının qorunması; - hərbi xidmət (əmək münasibətləri) sahəsində mövqədd qanunvericilik normalarına əməl edilməsi və onların tətbiq edilməsi; - təşkilati, təşkilati - sərəncamverici və iqtisadi xarakterli lokal normativ hüquqi aktların hazırlanması və tətbiqi; - hərbi xidmət və kadr məsələləri üzrə mövcud və ya köhnəlmiş, yəni faktiki qüvvəsini itirmiş normativ aktlarda dəyişikliklər edilməsi haqqında təkliflər hazırlanması; - inkişaf etmiş ölkələrin Silahlı Qüvvələrinin insan resurslarının idarə edilməsi üzrə qabaqcıl təcrübəsinin tətbiqi imkanlarının hüquqi əsaslarını formalaşdırılması; - insan resurslarının idarə edilməsi mərhələlərini əhatə edən hüquqi normaların uzlaşdırılması yollarının müəyyən edilməsi.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində insan resurslarının idarə edilməsinin hüquqi təminatı: mərkəzi nizamlama aktları (dövlət qanunvericiliyi, "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında", "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında", "Dövlət qulluğu haqqında", "Veteranlar haqqında", "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Hərbi doktrinası, "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamə, "Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi haqqında" Əsasnamə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamları, Nazirlər Kabinetinin qərarları, sərəncamları və digər normativ hüquqi aktlar) və lokal nizamlama aktları (Müdafiə Nazirliyi səviyyəsində hazırlanan hüquqi aktlar). Müdafiə nazirinin qərarları ilə təsdiqlənən hüquqi sənədlər (təlimatlar, qaydalar, Müdafiə nazirinin təşkilati, təşkilati - sərəncamverici əmrləri, göstərişləri, Müdafiə nazirinin müavinlərinin əmrləri) əsasında həyata keçirilir.

Müdafiə Nazirliyində insan resurslarının idarə edilməsi üzrə normativ hüquqi sənədlər (təlimatlar, metodik vəsaitlər, göstərişlər) Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik aktları əsasında hazırlanır və onlarla ziddiyyət təşkil etmir. Qeyd edək ki, hərbi qulluqçuların idarə edilməsi üzrə "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu və "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamə, mülki işçilərin idarə edilməsi üzrə Azərbaycan Respublikasının "Əmək məcəlləsi", dövlət qulluqçularının idarə edilməsi üzrə "Dövlət qulluğu haqqında" Azərbaycan Respublikasının qanunu əsas hüquqi baza olaraq götürülür.

Hərbi də mərhələlər üzrə insan resurslarının idarə edilməsinin hüquqi əsasları haqqında bəzi mülahizələri qeyd edək.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində insan resurslarının idarə edilməsi prosesinin başlanğıcı gənclərin həqiqi hərbi xidmətə hazırlanması dövründən (çağırışqədərkli hazırlıq və vətəndaşların müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılması) başlayır. Çağırışqədərkli yaş həddində olan vətəndaşların müddətli həqiqi hərbi xidmətə hazırlanması, müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılması, ilkin hərbi qeydiyyatın alınması, hərbi qeydiyyat üzrə vəzifələri, müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışa məhəl verilməsi və çağırışdan azad etmə məsələləri "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikasında çağırışqədərkli hazırlıq, müdafiə sahəsində ilkin biliklərə yiyələnmə, hərbi xidmətin əsasları üzrə hazırlıq və hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi üzrə fəaliyyətlər ümumtəhsil, ilk peşə-ixtisas və orta-ixtisas təhsili müəssisələrində həyata keçirilir.

Səfərbərlik üzrə hərbi vəzifələrin yerinə yetirilməsi məsələləri "Azərbaycan Respublikasında səfərbərlik hazırlığı və səfərbərlik haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu və "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamə ilə tənzimlənir.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları və qanunla müəyyən edilmiş hallarda xarici ölkə vətəndaşları hərbi xidmətə qəbul edildikləri andan etibarən hərbi qulluqçu statusuna malik olurlar.

Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin hərbi qulluqçularının statusu haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası əsasında, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq-hüquqi öhdəliklərini nəzərə almaqla hərbi qulluqçuların hüquqlarını, vəzifələrini və məsuliyyətini müəyyən edən "Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri haqqında" və "Hərbi qulluqçuların statusu haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunlarından və Azərbaycan Respublikasının başqa qanunvericilik aktlarından ibarətdir [2].

Hərbi qulluqçuların hüquqları (siyasi hüquqları və azadlıqları, vicdan azadlığı, şəxsiyyət toxunulmazlığı, əmək, pensiya təminatı, pul və maddi təminatı, istirahət, məzuniyyət və digər hüquqları), vəzifələri və məsuliyyətləri (İntizam məsuliyyəti, inzibati və cinayət məsuliyyəti) qanunla müəyyən olunur.

"Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən həqiqi hərbi xidmətin növləri (əsgərlərin, matrosların və çavuşların müddətli həqiqi hərbi xidməti, əsgərlərin, matrosların və çavuşların müddətdən artıq həqiqi hərbi xidməti; hərbi məktəb kursantlarının həqiqi hərbi xidməti; gizirlərin və miçmanların həqiqi hərbi xidməti; zabitlərin həqiqi hərbi xidməti) müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Ordusunun qarşısına qoyulmuş tapşırıqların yerinə yetirilməsinə cəlb edilən heyəti üç kateqoriyaya ayırmaq olar: hərbi qulluqçular, dövlət qulluqçuları və mülki işçilər.

Müdafiə Nazirliyində insan resurslarının idarə edilməsi üzrə normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi prosesinə son illərdə diqqət artırılmış və nəticədə bir sıra normativ hüquqi sənədlər (təlimatlar) hazırlanmışdır.

"Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində kadr siyasəti konsepsiyası"nı Azərbaycan Respublikasının hərbi və güc strukturları arasında kadrların idarə edilməsi üzrə rəsmi olaraq təsdiqlənmiş ilk konsepsiyadır. Bu konsepsiyada kadr siyasətinin əsas istiqamətləri, prinsipləri və mexanizmləri, hərbi kadr potensialının inkişaf strategiyası, kadrların idarə edilməsi üzrə nəzəri yanaşmalar, təşkilati-praktik fəaliyyətlər, istiqamətlər və sosial münasibətlər müəyyənləşdirilməklə yanaşı, onun müddəaları kadrların idarə edilməsi sahəsində normativ-hüquqi sənədlərin, təlimat, plan və proqramların hazırlanması zamanı nəzərə alınır [1]. Başqa sözlə, Kadr siyasəti konsepsiyası digər normativ hüquqi sənədlərin hazırlanması üçün hüquqi əsasdır.

Azərbaycan Ordusunda hərbi xidmətə qəbul şərtləri və qaydaları "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamədə göstərilmişdir. Azərbaycan Ordusunda bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könlüllü qəbul zamanı "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə qəbulla bağlı peşə psixoloji seçim üzrə tədbirlərin keçirilməsi qaydaları haqqında Təlimat"ın tələblərinə uyğun olaraq peşə psixoloji seçim prosesi həyata keçirilir [2]. Peşə psixoloji seçimin əsas məqsədi şəxsin hərbi xidmətin başlanğıcından qabiliyyətinə, fərdi psixoloji keyfiyyətlərinə, peşə maraqlarına, hazırlığına və iş təcrübəsinə daha çox uyğun gələn vəzifədə xidmət etməsinə, onun potensialından maksimum istifadə edilməsinə, hərbi hissə və bölmələrin şəxsi heyətlə kompleksləşdirilməsinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə təmin etməkdir.

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əsasən, Vətəni müdafiə hər bir vətəndaşın borcudur. Qanunla müəyyən edilmiş qaydada vətəndaşlar hərbi xidmət keçirlər [3]. Azərbaycan Respublikası vətəndaşları və digər şəxslərin həqiqi hərbi xidmətə könlüllü daxil olma və qəbul şərtləri və qaydaları "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamənin 26-29-cu maddələrində göstərilmişdir.

Hərbi qulluqçuların hərbi xidmətə adaptasiyası olunma mərhələsinin müddəti, həmin mərhələdə hərbi qulluqçuların və onların bilavasitə rəislərinin üzərinə düşən vəzifələr, hərbi qulluqçuların hərbi xidmətə daha rahat adaptasiya edilməsi şərtləri, prinsipləri və mexanizmləri göstərməklə, müasir tələblərə cavab verən və adaptasiya prosesini tənzimləyən normativ hüquqi aktın (təlimat, metodiki vəsait, qayda və ya göstəriş) təkmilləşdirilməsi faydalı ola bilər.

Hərbi qulluqçuların, xüsusilə zabitlərin hazırlanması əsasən xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələrində, və ya ali mülki təhsilli vətəndaşların Təlim Tədris Mərkəzində xüsusi hazırlıq kursları keçməsi yolu ilə və Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyasında təhsilin yüksək pillələri (magistr, adyunktura) üzrə hərbi elmi və elmi-pedaqoji kadrlar hazırlığı ilə həyata keçirilir. Hərbi

elmi və elmi-pedaqoji kadrlar hazırlığı Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2010-cu il 1 iyul tarixli 129 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Doktoranturaların yaradılması və doktoranturaya qəbul Qaydaları", Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Bülleteni və Azərbaycan Respublikası Müdafiə nazirinin "14" oktyabr 2015-ci il tarixli 40 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində elmi və elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması haqqında təlimat"la tənzimlənir [4,6].

Zabit heyətinin bütün səviyyələri üzrə hazırlanması və ixtisas artırma məsələlərinin hüquqi tənzimlənməsi məqsədi ilə hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi üzrə müəyyən işlər görülmüş və hüquqi normativ aktların yaradılması və təkmilləşdirilməsi işləri davam etdirilir. Hərbi təhsil və hərbi elmin inkişaf istiqamətləri üzrə bir çox hüquqi sənədlər hazırlanmışdır [7,8].

Azərbaycan Ordusunda Təhsil və elm sahəsində distant təhsil formasının tətbiqi son dövrlər ərzində bir sıra mütəxəssisləri və alimləri düşündürən məsələlərdəndir. Doğrudur, "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası qanununda "Distant (məsafədən)" təhsiləmə forması təsbit olunmuşdur. Lakin praktik olaraq təhsilin bu forması Silahlı Qüvvələrdə tətbiq olunmur. "Distant (məsafədən)" təhsiləmə forması hərbi təhsildə (özünməxsus xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla) şəxsi heyətin daha geniş diapazonda hazırlığının təmin edilməsində xüsusi əhəmiyyətə malik ola bilər. Hazırda fəaliyyət göstərən NATO-nun 2019-cu il üçün distant təhsil kurslarının yaradılmaq və NATO-nun elektron təhsil sistemi üzrə təcrübədən istifadə bu məsələdə öz müsbət təsirini göstərə bilər [8].

"Distant (məsafədən)" təhsiləmə formasının tətbiq edilməsi üçün Müdafiə Nazirliyinin müvafiq strukturları tərəfindən "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası qanununda nəzərdə tutulan tələblərə riayət etməklə: - təlimat formasında ilkin normativ hüquqi sənədin hazırlanması; ilkin layihənin ən azı iki il müddətində sınaqdan keçirilməsi və bundan sonra zəruri düzəlişlər edilməklə təkmilləşdirilmiş variant hazırlanması məqsədə müvafiqdir.

"Distant (məsafədən)" təhsiləmə formasından istifadə imkanları Silahlı Qüvvələrin Hərbi Akademiyası, H. Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi, Təhsil idarəsi, Müdafiə Planlaması və Hərbi Strategiya İdarəsi, Kadrlar İdarəsinin müvafiq bölmələrinin iştirakı ilə geniş tərkibdə öyrənilə və müvafiq təkliflər verilə bilər.

Müdafiə nazirinin 15 yanvar 2016-cı il tarixli 5 nömrəli qərarı ilə pilot layihə kimi təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin zabit və gizir (miçman) heyətinin attestasiya edilməsi qaydaları haqqında Təlimat" iki illik (2015-2016-cı illər) dövr üçün zabit və gizir (miçman) heyətinin attestasiya edilməsi zamanı tətbiq edilmiş və sınaqdan keçirilmişdir. Attestasiyanın nəticələri və attestasiya edilmə prosesinin təhlili əsasında Azərbaycan Ordusunda zabit heyətinin ildə bir dəfə (cari ilin dekabr ayının 1-dən 10-dək olan müddətdə), gizirlərin (miçmanların) isə müqavilə müddətləri başa çatdığı ildən əvvəlki il attestasiya edilməsi və bir sıra prosedür düzəlişlər edilməsi qərarı alınmışdır. Nəticədə əldə olunmuş təcrübəni və müasir şəraiti nəzərə alaraq "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin zabit və gizir (miçman) heyətinin attestasiya edilməsi qaydaları haqqında Təlimat" hazırlanmış və Müdafiə nazirinin 13 yanvar 2017-ci il tarixli 2 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir [9]. Hal hazırda Silahlı Qüvvələrin zabit və gizir heyətinin tərbiyə edilməsinin, onların işgüzar və mənəvi keyfiyyətlərinin obyektiv qiymətləndirilməsinin, tutduqları vəzifəyə uyğunluğunun, ixtisası üzrə hazırlıq səviyyəsinin və növbəti hərbi rütbənin verilməsinə layiq olmasının müəyyənləşdirilməsinin, daha hazırlıqlı kadrların aşkar edilməsinin və yerləşdirilməsinin, xidmət üzrə irəli çəkilməsi və təhsil almağa göndərilməsi üçün namizədlər ehtiyatının yaradılmasının təmin edilməsi məsələləri bu Təlimat əsasında həyata keçirilən attestasiyanın nəticələri əsasında tənzimlənir.

Azərbaycan Ordusunda zabit heyətinə xidmət üzrə irəli çəkilmək üçün obyektiv şəraitin yaradılması, onlarda dəyişən xidmət şəraitinə uyğunlaşma vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi, hərbi xidmətkeçmənin monotonluğunun aradan qaldırılması, zabitlərə bərabər xidmət şəraitinin yaradılması və orduda dinamikliyin saxlanılmasının təmin edilməsi məsələlərinin hüquqi tənzimlənməsi "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində zabit heyətinin xidmət yerlərinin əvəzlənmə qaydasında planlı şəkildə dəyişdirilməsi (rotasiyası) qaydaları haqqında Təlimat" əsasında

həyata keçirilir [10].

Azərbaycan Ordusunda kadrların uçotu üzrə normativ hüquqi sənədlərin təkmilləşdirilməsi prosesi də diqqət edilmiş məsələlərdəndir. Müdafiə nazirinin 21 may 2016-cı il tarixli 03 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində zabit və gizirlərin (miçmanların) uçotuna dair Təlimat"ın təkmilləşdirilməsi (yenidən işlənməsi) məqsədi ilə Kadrlar İdarəsində müvafiq işlər planlaşdırılır [11]. Baxmayaraq ki, adı çəkilən təlimat yaxın illərdə qüvvəyə minmişdir, kadr orqanı işçiləri həmin təlimatdan praktik fəaliyyət istifadə zamanı bir sıra çatışmazlıqlar aşkar etmiş və onun təkmilləşdirilməsi zərurətinin olduğunu qeyd etmişlər. Bu təlimatdan istifadə edilməsini asanlaşdırmaq üçün gələcəkdə qeyri-məxfi qriffli olması məqsədə müvafiq hesab edilir.

Kadrların idarə edilməsi və uçotu sahəsində müasir tələblərə cavab verən hüquqi normativ sənədlər içərisində "Azərbaycan Ordusunda dövlət qulluqçuları və mülki işçilərin idarə edilməsi və uçotu barədə Təlimat"ı xüsusi qeyd etmək lazımdır. Belə ki, bu Təlimat Azərbaycan Ordusunda əmək münasibətlərinin yaranması, dayandırılması, onlara xitam verilməsi, işçilərin və işəgötürənlərin hüquq və vəzifələrini, intizam və maddi məsuliyyətini, onların xidməti fəaliyyətlərinin qiymətləndirilməsini, həmçinin uçotunun təşkili və aparılması qaydalarını müəyyən edir və işçilərin uçotunun vahid formada təşkili və aparılması, bu sahədə normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi məqsədilə hazırlanmışdır.

Azərbaycan Ordusunda kadrlar üzrə idarəetmə subyektlərinin fəaliyyətini tənzimləmək məqsədi ilə "Azərbaycan Ordusunda kadr orqanlarının fəaliyyəti haqqında Təlimat" hazırlanmış və istifadəyə təqdim edilmişdir. Təlimatda kadr orqanlarının hüquqları, vəzifələri, kadr işinin istiqamətləri üzrə (kadr işinin planlaşdırılması; zabit və gizir (miçman) heyətinə tələbatın müəyyənəndirilməsi; kadrların hazırlanması və yenidən hazırlanması; kadrların öyrənilməsi, seçilməsi və yerləşdirilməsi; zabit və gizir (miçman) heyətinin attestasiya edilməsi; hərbi rütbələr və şəxsi həyatın həvəsləndirilməsi; zabit və gizir (miçman) heyətinin xidməti yerdəyişməsi; zabit və gizirlərin (miçmanların) həqiqi hərbi xidmətdən buraxılması; kadr orqanı işçilərinin fəaliyyətinə nəzarət və s.) kadrların idarə edilməsi və uçotu üzrə fəaliyyətləri tənzimləyən hüquqi normalar və mexanizmlər öz əksini tapmışdır.

Hərbi xidmətin nüfuzunun yüksəldilməsi, şəxsi həyatın dəyiş qabiliyyətinin və peşəkarlığının artırılması, zabit heyətinin idarəetmə bacarığının artırılması, müasir tələblərə cavab verən kadrların yetişdirilməsi, yüksək elmi potensiala malik kadr heyətinin formalaşdırılması və bu kimi məsələlərin həllində zabit heyətinin karyera inkişafı amili mühüm rol oynayır.

Kadrların karyera idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində Kadr siyasəti konsepsiyası"nda prioritet məsələlərdən biri kimi öz əksini tapmışdır. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində hərbi qulluqçuların karyerada irəliləməsi (xidmət üzrə irəli çəkilmə, rütbə yüksəlişi, əlahiyyətlərin genişlənməsi və s.) onların konstitusiyalı hüququ olub, "Hərbi xidmətkeçmə haqqında" Əsasnamə, "Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu və digər normativ-hüquqi aktları əsasında həyata keçirilir.

Azərbaycan Ordusunda zabit heyətinin karyera inkişafını tənzimləyən lokal hüquqi sənədin hazırlanması və praktik fəaliyyətdə istifadə edilməsi həm Müdafiə Nazirliyinin, həm də hərbi qulluqçuların mənafeyinə xidmət edir. Aparığımız sorğuların nəticəsinin təhlili göstərir ki, mövcud durumda heç də zabitlərin hamısı öz peşəkar karyerasını qurmaq yolları və vasitələri haqqında ətraflı təsəvvürə malik deyildir. Onların bir hissəsi gündəlik tapşırıqların yerinə yetirilməsi ilə kifayətlənir və karyera inkişafı üzrə gələcək fəaliyyət planı haqqında fikirləşmir. Fikrimizcə, bu hallar zabitlərin peşəkar kimi yetişmələrinə, vaxtında layiq olduqları vəzifə və rütbəyə nail ola bilməsinə, həm də, inkişafının ləngiməsinə səbəb olur. Qeyd edək ki, Azərbaycan Ordusunda zabitlərin xidməti (işgüzar) karyerasının hüquqi tənzimlənməsi məqsədi ilə "Azərbaycan Ordusunda zabitlərin karyera inkişafı barədə Təlimat" layihəsinin hazırlanması gələcəkdə tətbiq edilməsi məqsədi ilə məqsədyönlü işlər aparılır. Azərbaycan Ordusunda zabitlərin xidməti (işgüzar) karyerasının məzmunu aşağıdakı qarşılıqlı əlaqəli üç məsələnin həllini nəzərdə tutur:

-zabitlərin qabiliyyətləri və davranışlarını elə formalaşdırmaq və təkmilləşdirmək lazımdır

ki, onlar Silahlı Qüvvələrin irəli sürdüyü tələblərə daha çox uyğun olsun;

-xidmətdə elə sosial-iqtisadi və texniki-istehsalat şəraiti yaratmaq lazımdır ki, hərbi qulluqçunun istedad və qabiliyyətlərindən Silahlı Qüvvələrin məqsədlərinin reallaşması istiqamətində maksimal istifadə edilməsinə imkan versin;

-karyeranın idarə edilməsi prosesi elə təşkil edilməlidir ki, hərbi qulluqçunun, hərbi kollektivin və ya hər hansı konkret subyektin şəxsi maraqlarının ödənilməsi, məqsədlə əsas istiqamətdən kənara çıxılmasın.

Azərbaycan Ordusunda kadrların idarə edilməsi sahəsində rəhbəredici hüquqi sənədlərin təkmilləşdirilməsi və yeni sənədlərin hazırlanması həm Silahlı Qüvvələrin, həm də, hərbi qulluqçuların mənafeyinə xidmət edir.

NƏTİCƏ

Silahlı Qüvvələrdə kadrların optimal və səmərəli idarə edilməsi prosesinin hüquqi bazasının mükəmməl olmasına əsaslı və etibarlı nail olmaq üçün aşağıdakı fəaliyyətlərin həyata keçirilməsinin məqsəduyğun olardı:

-Silahlı Qüvvələrdə insan resurslarının idarə edilməsinin metodoloji və hüquqi əsaslarını mükəmməlləşdirmək;

-hərbi kadrların idarə edilməsi üzrə hüquqi bazanı dərinləndirən təhlil etmək və mövcud qanunvericilik əsasında təkmilləşdirmək;

-mövcud hüquqi aktların və onun ayrı-ayrı elementlərinin təhlili əsasında Azərbaycan Ordusunda kadrların idarə edilməsinin inkişaf prioritetlərini müəyyən etmək;

-inkişaf etmiş ölkələrin Silahlı Qüvvələrinin İnsan resurslarının idarə edilməsi üzrə qabaqcıl təcrübələrinin Azərbaycan Ordusunda tətbiqi imkanlarının hüquqi əsaslarının inkişaf etdirilməsi.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində kadr siyasəti konsepsiyası. Bakı: "Hərbi Nəşriyyat", 2016. 16 s.
2. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə qəbulba bağlı peşə-psixoloji secim qaydaları haqqında Təlimat. Bakı: "Hərbi Nəşriyyat", 2015. 16 s.
3. Azərbaycan Respublikasının konstitusiyası. Bakı: "Hüquq ədəbiyyatı" nəşr., 2002. 84 s.
4. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində elmi və elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması haqqında təlimat. Bakı: 2015. 18 s.
5. Doktoranturalanın yaradılması və doktoranturaya qəbul Qaydaları. Bakı: 2010. 7 s.
6. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Bülleteni. Bakı: 2013. 173 s.
7. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində elmi və elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması haqqında Təlimat. Bakı: "Hərbi Nəşriyyat", 2015. 32 s.
8. NATO Joint Advanced Distributed Learning Online Course Catalog 2019, Norfolk, Virginia, USA 2018, p. 48.
9. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin zabit və gizir (miçman) heyətinin attestasiya edilməsi qaydaları haqqında Təlimat. Bakı: "Hərbi Nəşriyyat", 2017. 44 s.
10. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində zabit heyətinin xidmət yerlərinin əvəzətmə qaydasında planlı şəkildə dəyişdirilməsi (rotasiyası) qaydaları haqqında Təlimat". Bakı: "Hərbi Nəşriyyat", 2017. 30 s.
11. Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində zabit və gizirlərin (miçmanların) uçotuna dair Təlimat. Bakı: "Hərbi Nəşriyyat", 2016. 503 s.